

Facilitators and inhibitors of full hijab by students: One qualitative study

Foroozan Atashzadeh-Shoorideh¹, Jamileh Mohtashami², Morteza Abdoljabbari^{3*}, Marzieh Karamkhani⁴

1- Department of Nursing Management, School of Nursing and Midwifery, Shahid Beheshti University of Medical Sciences, Tehran, Iran.

2- Department of Psychiatric Nursing, School of Nursing and Midwifery, Shahid Beheshti University of Medical Sciences, Tehran, Iran.

3- Department of Islamic Education, Center for the Study of Religion and Health, Shahid Beheshti University of Medical Sciences, Tehran, Iran.

4- Department of Medical Education, Center for the Study of Religion and Health, Shahid Beheshti University of Medical Sciences, Tehran, Iran.

Abstract

Background and Objectives: Hijab as an Islamic value and divine duty is emphasized and more than ever it is necessary in university settings. The misveiling is a social phenomenon and its social, political and cultural aspects must be studied for understanding factors and causes. The aim of this study was to understand facilitators and inhibitors of full hijab by students.

Materials and Methods: This study is part of a grounded theory study. The data were collected by semi-structured interviews from twelve students who left their veiling, eleven students with veiling, three advisors, two Vice in Student & Cultural Affairs and three family members of students who left their veiling. The participants were selected through purposeful and theoretical sampling method and the data were analyzed simultaneously by continuously comparisons based on Corbin and Strauss 2008 method.

Results: Spiritual adherence as a facilitator of hijab by students is recognized which has three categories: ethical orientation, religion orientation and fear and hope. Doubt in believing as an inhibitor of hijab by students is abstracted which has three subcategories: escape from essence, superficial religious beliefs and inadequate religious knowledge.

Conclusion: By adherence to Spiritual, veiling can be strengthened and it can be weakened by doubts in beliefs. In order to promote of hijab, it is necessary to pay attention its underlying conditions and causes. Individual beliefs and values must be strengthened for promoting hijab.

Keywords: Facilitator, inhibitor, Full Hijab, Student, qualitative approach, Grounded theory

الأسباب الممهّدة و المانعة للمحافظة على الحجاب الكامل بأيدي الطالبات: دراسة كيفية

فروزان آتشزاده شوریده^١، جميلة محتشمي^٢، مرتضى عبدالجباري^{٣*}، مرضيه كرمخاني^٤

- ١- قسم مديرية التمريض، كلية التمريض و القبالة، جامعة الشهيد بهشتي في العلوم الطبية، طهران، إيران.
٢- قسم علم النفس، كلية التمريض و القبالة، جامعة الشهيد بهشتي في العلوم الطبية، طهران، إيران.
٣- قسم المعارف الإسلامية، مركز البحوث في الدين والصحة بجامعة الشهيد بهشتي في العلوم الطبية، طهران، إيران.
٤- ماجستير في التعليم الطبي، مركز البحوث في الدين والصحة بجامعة الشهيد بهشتي في العلوم الطبية، طهران، إيران.

الملخص

السابقة و الأهداف: إنّ المحافظة على الحجاب قيمة إسلامية و فرض إلهي مؤكّد تفرض ضرورتها في البيئة الجامعية أكثر من قبل. مساءة الحجاب ظاهرة اجتماعية يجب أن يُبحث عن جوانبها الاجتماعية و السياسية و الثقافية للعثور على أسبابها. إنّ الهدف من هذا البحث تبين الأسباب الممهّدة و المانعة للمحافظة على الحجاب الكامل بأيدي الطالبات.

الموادّ و الأساليب: هذه الدراسة جزء من الدراسات التي تمّت بطريقة النظرية الأساسية (المنظر القراونديدي Grounded Theory). تمّ جمع المعطيات بالحادثة شبه المنظمة مع ١٢ طالبة تاركة الحجاب، و ١١ طالبة ذات الحجاب، و ٣ أساتيد مشاورين، و مساعدين ثقافيين اثنين، و ٣ من أفراد عائلات الطالبات التاركات الحجاب. قد تمّ اختيار المشاركين مع أخذ العينات الهادفة والنظرية، و تمّ تحليل المعطيات بطريقة تحليل المقارنة المستمرة لكورين و ستراوس (٢٠٠٨).

المكشوفات: إنّ الالتزام بالمعنويات الذي هو سبب لتيسير المحافظة على حجاب الطالبات، قد تمّ الحصول عليه بمراعاة الأخلاق، و التدبّن، و الخوف و الرجاء. و الشكّ في المعتقدات الذي قد أتصف بسبب مانع للمحافظة على حجاب الطالبات، قد تمّ الحصول عليه بثلاث الفرعيّات: النفور من الفطرة، و السطحيه العقائديه، و النقص في المعرفة الدينية.

النتيجة: تتمّ تقوية المحافظة على الحجاب الكامل بالالتزام بالمعنويات، كما يتمّ تضعيف الحجاب بالشكّ في المعتقدات. فيلزم الانتباه على الشروط الأساسية و العلية من أجل ترويج الحجاب و تطويره، كما يلزم اتّخاذ الإجراءات اللازمة من أجل تعزيز المعتقدات و القيم و تقويتها.

الألفاظ الرئيسية: الأسباب الممهّدة و المانعة، المحافظة على الحجاب الكامل، الطالبة، النهج الكيفي، النظرية الأساسية.

عوامل تسهیل کننده و بازدارنده‌ی رعایت حجاب کامل توسط دانشجویان: یک مطالعه کیفی

فروزان آتشزاده شوریده^۱، جمیله محتشمی^۲، مرتضی عبدالجباری^{۳*}، مرضیه کرمخانی^۴

- ۱- گروه مدیریت پرستاری، دانشکده‌ی پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، تهران، ایران.
 ۲- گروه روان‌پرستاری، دانشکده‌ی پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، تهران، ایران.
 ۳- گروه معارف، مرکز مطالعات دین و سلامت، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، تهران، ایران.
 ۴- گروه آموزش پزشکی، مرکز مطالعات دین و سلامت، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، تهران، ایران.

چکیده

سابقه و اهداف: رعایت حجاب، یک ارزش اسلامی و تکلیف الهی مورد تأکید است و در محیط دانشگاه ضرورت آن بیش از پیش احساس می‌شود. بدحجابی، پدیده‌ی اجتماعی است که برای پی بردن به عوامل آن، باید جوانب اجتماعی، سیاسی و فرهنگی آن بررسی شود. هدف از این پژوهش، تبیین عوامل تسهیل کننده و بازدارنده‌ی رعایت حجاب کامل برای دانشجویان بوده است.

مواد و روش‌ها: این مطالعه، بخشی از مطالعه‌ی است که به روش گراند تئوری انجام شده است. داده‌ها با مصاحبه‌ی نیمه‌ساختار یافته از دوازده دانشجوی ترک حجاب کرده، یازده نفر دانشجوی با حجاب، سه استاد مشاور، دو معاون فرهنگی و سه نفر از اعضای خانواده‌ی دانشجویان ترک حجاب کرده، جمع‌آوری شد. مشارکت‌کنندگان با نمونه‌گیری هدفمند و نظری انتخاب شدند و تجزیه و تحلیل داده‌ها با روش تحلیل مقایسه‌ی مداوم کوربین و اشتراوس (۲۰۰۸) انجام شد.

یافته‌ها: تقید به معنویات، که عاملی تسهیل کننده در رعایت حجاب دانشجویان است، با اخلاق‌مداری، دین‌مداری و خوف و رجا، انتزاع شد؛ و تردید در باورها، که عاملی بازدارنده در رعایت حجاب کامل دانشجویان شناخته شد، با سه زیرطبقه‌ی فطرت‌گریزی، باورهای دینی سطحی و شناخت دینی ناکافی، انتزاع شد.

نتیجه‌گیری: رعایت حجاب کامل، با تقید به معنویات تقویت می‌شود؛ و تردید در باورها، حجاب را تضعیف می‌کند؛ بنابراین به منظور ترویج و توسعه‌ی حجاب لازم است به عوامل تسهیل کننده و بازدارنده رعایت حجاب کامل توجه کرد و برای تقویت باورها و ارزش‌ها، اقدام‌های لازم به عمل آورد.

واژگان کلیدی: عوامل تسهیل کننده، عوامل بازدارنده، رعایت حجاب کامل، دانشجو، رویکرد کیفی، نظریه‌ی پایه

مقدمه

عمومی، یکی از دغدغه‌های جامعه‌های دینی، به‌ویژه جامعه‌ی اسلامی ایران است. نبود گرایش به حجاب مناسب و منطبق با هنجارهای اسلامی، از مسئله‌ها و معضله‌های امروزی جامعه محسوب می‌شود (۲).

در جهان معاصر، قانون حجاب نادیده گرفته شده و خودآرایی برای زن، ارزش؛ و حجاب، نشانه‌ی عقب‌ماندگی و ارتجاع گردیده است. کشورهای اسلامی نیز تحت تأثیر تبلیغ‌های دشمنان قرار گرفته‌اند و نداشتن حجاب و بی‌بند و باری را

احیا و ترویج ارزش‌های اسلامی، شرط لازم برای حاکمیت شرع مقدس اسلام در نظام جمهوری اسلامی است. دین مبین اسلام، برای زندگی انسان‌ها در بُعد مادی و معنوی، دستورهای جامع و الگوهایی شایسته و برتر در نظر گرفته است تا انسان‌ها بتوانند در پرتو بهره‌گیری از آن‌ها، در مسیر سازندگی و تکامل خویش گام بردارند و سعادت دنیا و آخرت را به دست آورند (۱). داشتن پوشش مناسب، به‌ویژه در مجامع